

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****RESUL AYDIN BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası	: 2019/721
Karar Tarihi	: 23/11/2022
Başkan	: Kadir ÖZKAYA
Üyeler	: Engin YILDIRIM M. Emin KUZ Basri BAĞCI Kenan YAŞAR
Raportör	: Fatih ALKAN
Başvurucu	: Resul AYDIN
Vekili	: Av. Mehmet Sıddık AYDIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle başvurunun iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. *C.A. (3) [GK]*, B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; *Ayla Demir İşat [GK]*, B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

3. Başvurucu, Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi (işveren) Elâzığ Şeker Fabrikasında 1998 yılından beri mevsimlik işçi statüsünde çalışmaktadır. Elâzığ Valiliği Olağanüstü Hâl Bürosunca başvurunun eşi N.A.nın *ByLock* kullanıcısı olduğu ve Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile irtibatlı bir şirkette çalıştığı tespit edilerek durum işverene bildirilmiştir. İşveren, güven ilişkisinin zedelendiği gerekçesiyle 18/1/2017 tarihinde başvurunun iş sözleşmesini feshetmiştir.

4. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle 17/2/2017 tarihinde Elâzığ İş Mahkemesinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, ilgili mevzuatta belirtilen fesih nedenlerine dayanılmadan ve savunması alınmadan sözleşmesinin feshedilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

5. İş Mahkemesi, FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olabileceği hususunda şüphe olduğunu belirterek 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde

Kararname'nin (667 sayılı KHK) 4. maddesi kapsamında gerçekleştirilen fesih işleminin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle 22/9/2017 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, işveren tarafından düzenlenen teftiş raporunda başvurunun eş hakkında yer alan bilgilerin başvurunun söz konusu örgütle irtibat ve iltisak içinde olduğu yönünde şüphe uyandırdığı belirtilmiştir. Buna göre başvurunun eşinin *ByLock* programını kullandığı, eşinin Bank Asyada hesabının ve kredi kartının olduğu, FETÖ/PDY ile iltisaklı bir şirkette çalıştığı ve derneklere üye olduğu ifade edilmiştir.

6. Başvurucu, söz konusu karara karşı sunduğu istinaf dilekçesinde, 15 Temmuz darbe girişimini kınadığını, devletin tedbirler almasının olağan olduğunu ancak kendisinin FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olmadığını ve hakkında herhangi bir soruşturmanın bulunmadığını ifade etmiştir. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi, başvurunun örgütle doğrudan irtibatlı olduğuna ilişkin somut bir tespitin bulunmadığını ancak eş hakkında saptanan hususların işverenin güven ilişkisinin zedelendiğinin kabulü bakımından yeterli olduğunu belirterek istinaf başvurusunun esasın reddine karar vermiştir. Mahkeme, başvurunun Bank Asyada hesabının olmadığına ve hakkında herhangi bir soruşturmanın bulunmadığına kararında yer vermiştir.

7. İstinaf başvurusunun reddine ilişkin karara karşı yapılan temyiz talebi Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 10/10/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurunun FETÖ/PDY ile bağlantısının olmadığı tespit edilmesine rağmen eşinin örgütle irtibatlı veya iltisaklı olmasının işveren yönünden iş sözleşmesinin feshedilmesi için geçerli sebep teşkil ettiği ifade edilmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 5/12/2018 tarihinde öğrendikten sonra 3/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; iş sözleşmesinin feshedilmesine gerekçe olarak gösterilen hususların eşiyle ilgili olduğunu, kendisinin FETÖ/PDY'yle irtibatlı ya da iltisaklı olduğunu gösteren bir emare bulunmadığını, boşanması durumunda işine devam edebileceğini, eşinin eylemlerinin kendisine yüklenemeyeceğini belirtmiştir. İlgili işveren bünyesinde işçi statüsünde çalıştığını, devletin güvenliği için risk oluşturabilecek bir pozisyonda olmadığını, sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle toplum içinde küçük düşürüldüğünü, işinden olduğunu ve aile yaşantısının dağılma noktasına geldiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, yargılama sürecinin hakkaniyete uygun şekilde yürütülmediğini belirterek adil yargılanma hakkı ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Bakanlık görüşünde; süreçte verilen kararlara, konuyla alakalı içtihadı ve yargılamaların tarafı olan işveren tarafından sunulan görüş ile ilgili belgelere yer verilmiştir. Ayrıca başvuruya konu kararın OHAL döneminde alınması nedeniyle inceleme esnasında Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu cevap yazısında başvuru dilekçesinde yer verdiği hususları tekrar etmiştir.

12. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvuru özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer şekildeki değerlendirmeler için *C.A. (3)*, §§ 97-101; *Ayla Demir İşat*, §§ 106-110).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde alınan tedbiri konu edinen somut başvuru öncelikle Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında incelenecek ve müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesindeki güvencelere aykırılık oluşturması durumunda Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenen temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimi ayrıca dikkate alınacaktır (benzer şekilde uygulanan yöntem için bkz. *Aydın Yavuz ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 343-359; *C.A. (3)*, §§ 980-83; *Ayla Demir İşat*, §§ 88-91).

A. Anayasa'nın 13. Maddesi Yönünden

15. Kamu gücü ayrıcalıkları olan işveren tarafından sözleşmenin feshedilmesine ilişkin alınan kararlar başvuru özel hayatına saygı hakkına bir müdahalede bulunulduğu açıktır. Söz konusu müdahalenin 667 sayılı KHK'nın 4. maddesine dayanılarak 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri çerçevesinde gerçekleştirildiği görüldüğünden kanuni dayanağı bulunmaktadır. Ayrıca *C.A. (3)* ve *Ayla Demir İşat* kararlarında özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil eden mesleğe ilişkin tedbirlerde millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanması hakkın doğasından kaynaklanan sınırlandırma nedenleri olarak kabul edilmiştir. Anılan sınırlama nedenlerine dayanan müdahale meşru amaç unsuru taşımaktadır (*C.A. (3)*, §§ 109-113; *Ayla Demir İşat*, §§ 118-122).

16. Anayasa Mahkemesi, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ölçütü yönünden yaptığı değerlendirmelerde millî güvenliği tehlikeye sokan ve Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devletini hedef alan bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalan devlet organlarının arındırma işlemlerinin yapılmasının haklı gerekçelere dayandığını vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi, arındırma işlemleri kapsamında atılan adımlarda anayasal güvencelerin yerine getirilip getirilmediğinin belirlenmesinde dikkate alınacak önemli hususları ise şöyle sıralamıştır (*C.A. (3)*, § 117; *Ayla Demir İşat*, § 126):

i. Kamudan arındırma tedbirleri kapsamında -ceza davalarında olduğu gibi- katı ispat koşulları şartının aranmasının gerekli görülmebileceği dikkate alındığında kamu gücünü kullanan makamların takdir yetkisi genişlemekle birlikte alınan tedbirlerde durumun gerektirdiği ölçünün korunması ve takdir yetkisinin aşılması gerekir.

ii. Süreç içinde verilen kararlarda tedbirin bireyselleştirildiğinin gösterilmesi gerekir.

iii. Alınan tedbirin başvurulabileceği en son çare olması, bu yönüyle zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve ölçülü olması gerekir. Arındırmanın nispeten daha az önem taşıyan bir unvan veya pozisyon yönünden gerekliliği için daha güçlü nedenler ortaya konulması gerekse de unvan veya pozisyonun önem derecesinin düşük olması kamu makamlarının bu kapsamdaki kişileri arındırmaya tabi tutamayacağı anlamına gelmez. Kamu makamlarının ikna edici gerekçeler ortaya koymak şartıyla nispeten önemsiz unvan veya pozisyonlarda görev yapan/çalışan kişilere yönelik olarak da arındırma işlemi uygulamak konusunda takdir yetkisine sahip olduğu kabul edilmelidir. Bu konuda yapılacak değerlendirmelerde kamunun menfaati ile müdahalenin süjesi olan bireyin menfaati arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığı belirlenmelidir.

iv. Ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olma ve ölçülülük ilkelerine uygun olduğu konusunda yargısal makamlar tarafından oluşturulan gerekçelerin ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli olması gerekir.

v. Yine söz konusu tedbirlerin yargısal denetiminin usule ilişkin gereklilikler yerine getirilerek etkili bir şekilde ve makul bir süre içinde tamamlanması önemlidir.

17. Somut olaydaki feshin gerekçesi, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphe ve bu şüphe nedeniyle güven ilişkisinin ortadan kalkmasıdır. Başvurucudan duyulan şüphenin eşi hakkında tespit edilen hususlara dayandığı anlaşılmıştır. Düzenlenen teftiş raporunda başvurucunun eşi N.A.nın *ByLock* programını kullandığı, Bank Asyada hesabının olduğu, Bank Asya kredi kartını kullandığı, FETÖ/PDY ile irtibatlı bir şirkette çalıştığı ve FETÖ/PDY ile irtibatlı bazı derneklere üye olduğu ifade edilmiştir.

18. Yargılama sürecinde başvurucunun FETÖ/PDY soruşturmalarında herhangi bir kaydının bulunmadığı, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında hakkında bir işlem yapılmadığı, *ByLock* kullandığına ilişkin bir kayda rastlanmadığı ve Bank Asyada bir hesabının olmadığı tespit edilmiştir. Üstelik Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesince verilen kararlarda başvurucunun FETÖ/PDY ile bağlantısı olmadığı açıkça belirtilmiş ancak eşinin örgütle irtibatlı veya iltisaklı olması işveren yönünden iş sözleşmesinin feshedilmesi için geçerli sebep olarak kabul edilmiştir. Başvurucu, eşinin eylemlerinin kendisine yüklenemeyeceğini ve verilen kararlarda ifade edildiği üzere kendisinin FETÖ/PDY ile bir irtibatının ya da iltisakının bulunmadığını ileri sürmüştür.

19. Taraflar arasındaki güven ilişkisini ortadan kaldırmaya elverişli olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin belirli olgulara dayandırılması ve tedbirin gerekliliğinin ortaya konulması gerekir. Somut olayda güven ilişkisinin sona erdiğinin kabulü bakımından yalnızca başvurucunun eşinin eylemlerine dayanıldığı açık olduğundan bu durumda arındırma işleminin nispeten daha az önem taşıyan bir unvan veya pozisyon için niçin gerekli olduğunun ortaya konulması şeklinde belirlenen ölçüt test edilmelidir. Dolayısıyla kamunun menfaati ile başvurucunun bireysel menfaati arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığı ve söz konusu gerekliliğin ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulup konulmadığı irdelenecektir.

20. Süreçte verilen kararlar incelendiğinde mevsimlik işçi olarak 1998 yılından bu yana ilgili işveren bünyesinde çalışan başvurunun statüsünün ne derecede önem arz ettiğine ve mevcut nedenler dikkate alındığında sözleşmesinin feshedilmesinin gerekli olup olmadığına ilişkin derece mahkemelerince herhangi bir değerlendirilmenin yapılmadığı görülmüştür. Verilen kararların gerekçelerinde yer alan olguların kritik görevlerde ya da önemli unvan veya pozisyonlarda çalışan bireyler açısından güçlü nedenler olarak kabul edilmesi mümkündür. Bununla birlikte uzun yıllar işçi statüsünde çalışan ve yerine getirdiği işin kapsamının millî güvenliğin tehlikeye girmesine etkisi konusunda ikna edici bir gerekçe ortaya konulmadan sözleşmesi feshedilen başvurunun menfaatinin ya da fesih işlemiyle birlikte ortaya çıkan zararının mahkemelerce gözönüne alınmadığı anlaşılmıştır.

21. FETÖ/PDY ile bir bağlantısının olmadığı konusunda derece mahkemelerince açıkça yapılan tespitlere rağmen yalnızca eşinin eylemleri dikkate alınarak daha az önemli bir unvan ya da pozisyon olarak nitelendirilebilecek bir işte çalışan başvurunun sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle takdir yetkisinin güçlü nedenlere dayanılarak kullanıldığı söylenemeyecektir. Ayrıca başvurunun iş konusundaki yeterliliği ya da performansı konusunda olumsuz bir tespit olmadığı ve uzun süredir anılan işte çalıştığı da dikkate alındığında kullanılan takdir yetkisinin dayanaklarının gösterilmesi, güçlü ve ikna edici nedenlerin açıklanması konusundaki gerekliliklerin yerine getirilmediği görülmüştür. Dolayısıyla -dava sürecinde ortaya konulan bilgi ve belgeler dikkate alındığında- gerçekleştirilen müdahale ile takdir yetkisinin sınırlarının aşıldığı kanaatine ulaşılmıştır.

22. Neticede başvurunun devlete sadakat bağının zayıfladığının işareti olarak FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olduğunu ve işçi-işveren arasındaki güven ilişkisinin başvurucudan kaynaklı olarak zedelendiğini kabul eden kararların müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı konusunda ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli gerekçeleri içermediği sonucuna varılmıştır. Bu durumda somut olaydaki müdahale demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşulunu sağlamamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

24. Ayrıca müdahalenin olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru olup olmadığını incelenmesi gerekir.

B. Anayasa'nın 15. Maddesi Yönünden

25. Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme; müdahalenin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı, anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığı, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklerle aykırılık teşkil edip etmediği ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığını tespitiyle sınırlı olacaktır (*Ayla Demir İşat*, § 146).

26. Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Ayrıca somut olaydaki tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe aykırı olduğu da saptanmamıştır (*Ayla Demir İşat*, §§ 147, 148). Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacak son inceleme, müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığını belirlenmesine ilişkin olacaktır.

27. Özel hayata saygı hakkı, üçüncü kişiler tarafından da olsa hakkın öngördüğü güvencelere keyfi şekilde müdahale edilmesini yasaklamaktadır. Öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfi olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (*Ayla Demir İşat*, § 150). Öte yandan darbe teşebbüsü ve FETÖ/PDY'nin özellikleri gözönüne alındığında devletin ve kişilerin güvenliği ile kamu düzeninin korunması amacıyla yasal düzenlemeler yapılmasının ve sakıncalı görülen kişilerin mesleklerinden uzaklaştırılmasına yönelik işlemler tesis edilmesinin gerçek bir ihtiyaçtan kaynaklandığı açıktır. Ancak söz konusu tedbirlerin muhataplarının sakıncalı olduğu değerlendirilen kişilerden olması ve alınan tedbirlerin durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir (*Ayla Demir İşat*, § 159).

28. 667 sayılı KHK dayanak alınarak uygulanan somut tedbirin başvuru üzerinde doğuracağı etki de gözönüne alındığında özellikle yargılama sürecinde devletten beklenen yükümlülüklerin OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bu anlamda takdir yetkisinin öngörülen sınırlar dâhilinde kullanılması ve nedenlerinin ikna edici şekilde ortaya konulması OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerdendir. Dolayısıyla FETÖ/PDY ile iribatlı ya da iltisaklı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin ikna edici gerekçeler ortaya konulmadan alınan tedbirin söz konusu yükümlülüklerle uygun olmadığı değerlendirilmiştir. Bu itibarla öngörülen güvencelere uygun şekilde gerçekleştirilmeyen tedbirin durumun gerektirdiği ölçüyü koruduğu söylenemeyecektir.

29. Açıklanan gerekçelerle başvuru hakkında alınan ve Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkına etki eden tedbirin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

III. GİDERİM

30. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (*Mehmet Doğan GK*, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3) GK*, B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Elâzığ İş Mahkemesine (E.2017/98, K. 2017/744) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.